

Rehtori Eero Kasasen puhe HSE:n lukuvuoden 2007–2008 avajaisissa 31.8.2007**Tulevaisuuden tutkailua****HSE – maailmanluokan ”business school”**

Vuosi 2007 on merkittävä taitekohta HSE:n kehityksessä. Sekä kansainvälinen kauppatieteellinen yhteisö että valtiollinen omistajamme ovat tehneet kauaskantoisia linjauksia. Tänä vuonna HSE sai ensimmäisenä Pohjoismaissa kauppatieteellisen alan kaikki keskeiset kansainväliset akkreditoinnit (AACSB, EQUIS, AMBA) eli korkealle arvostetun ”Triple Crown” -aseman. Näin HSE:n vuosikymmenien aikainen määrätietoinen laatutyö on liittännyt meidät kansainvälisesti tunnustettujen kauppakorkeakoulujen laatu- ja yhteistyöverkoston. Parhaat kiitokset koko henkilökunnalle, opiskelijoille, alumneille sekä yhteistyökumppaneille.

Suomen uusi hallitus linjasi uraa uurtavasti keväällä hallitusohjelmassaan, että kolmesta yliopistosta HSE, TaiK ja TKK kehitetään uusi maailmanluokan yliopisto. Uuden yliopiston peruslinjaukset on raportoitu Sailaksen raportissa (OPM 2007:16). Tavoitteena on päästä kullakin osaamisalueella – kaupassa, tekniikassa ja taideolosuhteissa – maailmanluokan tasolle ja hyödyntää eri alojen keskinäisiä yhteistyömahdollisuuksia.

Voimakas kansallinen tuki julkiselta ja yksityiseltä sektorilta sekä vahva kansainvälinen kannustus laadukkaaseen yhteistyöhön ovat valtavia mahdollisuuksia ja haasteita HSE:lle. Voimme toteuttaa akateemista kunnianhimoamme entistä paremmissa olosuhteissa. Elinkeinoelämä ja julkinen sektori odottavat korkean tason liiketoimintaosaamista yhdistettynä tekniseen ja taiteelliseen osaamiseen, joka auttaa Suomea menestymään jatkossakin kivikovassa kansainvälisessä kilpailussa.

Olettaen, että oikeudelliset ja taloudelliset edellytyksemme kehittyvät nyky suunnitelmien mukaisesti, niin vuoden 2021 avajaisissa silloisen ”Dean”in pitäisi voida ylpeänä esitellä uuden yliopiston 110-vuotiaan ”business school”in maailmanluokan akateemisia saavutuksia, globaaleja sovellusprojekteja ja hyviä rankingejä. Toivonkin, että te hyvät nuoret opiskelijat, tutkijat ja hallinnon asiantuntijat olette silloin kertomassa upeasta kehityskaaresta niille nykypäättäjistä, jotka vielä on tilaisuus tulla vuoden 2021 avajaisiin.

Mikä oikein on maailmanluokan yliopisto?

Vaikka tieteen tasoa ei voida varsinaisesti sitovasti määritellä eikä tiukasti ottaen mitata, niin on olemassa monia hyviä indikaattoreita akateemiselle laadulle eri tieteenaloilla. Eri tieteenaloilla on räätälöityjä laadunvarmistusjärjestelmiä ja rankingejä, jotka perustuvat akateemiseen vertaisarviointiin, julkaisuihin ja yhteiskunnalliseen sovellusvoimaan. Laajojen klassisten monialayliopistojen kohdalla eri aloista voidaan koota vielä yleisrankingejä.

Sailaksen raportissa on todettu, että uusi yliopisto pyrkii maailmanluokan tasolle kolmella keskeisellä alalla: kauppatiede, tekniset tieteet ja taideolosuhteissa. Eräänä menestyksen avaimena on näiden alojen keskinäinen yhteistyö ja yritys yhteistyö. Uuden yliopiston menestystä tulee siten arvioida, kuinka hyvin sen kolme koulua pärjäävät omien alojensa akateemisessa arvostuksessa, yhteistyöverkostoissa, rankingeissa ja yhteiskunnallisessa

vaikuttavuudessa. Yliopiston kokonaisuuden menestystä voidaan myös seurata monialayliopistojen yleisrankingin avulla.

Lähtökohtatilanne kehitystyölle kohti maailmanluokan tasoa on hyvä. Kaikki kolme yliopistoa on noteerattu varsin korkealle Euroopassa.

Maailmanluokkaan johtava kehitystie

Tärkeintä on innostus, halu lisätä ihmiskunnan ymmärrystä tieteen ja taiteen rajoja eteenpäin siirtäen. Tiede on kilvoittelua itsensä kanssa ja kilpailua muiden kanssa. Debateissa on usein todettu, että huipputiedettä ei voi luoda hallinnollisilla ratkaisuilla tai rahalla. Totta. Luovaa toimintaa voi kuitenkin ratkaisevasti joko *edesauttaa* tai *haitata* toimintaympäristön, johtamisjärjestelmän ja rahoituksen kautta.

Uuden HSE:stä, TKK:sta ja TaiKista muodostetun yliopiston pääseminen maailmanluokan tasolle edellyttää määrätietoisesta *sisäisen* työskentelyn lisäksi välttämättä kolmea keskeistä *valtakunnallista* päätöstä:

- ulkoinen autonomia
- kolmen itsenäisen koulun rakenne
- merkittävä määrärahojen lisäys.

Nämä yleiset linjaukset löytyvät Sailaksen raportista ja kolmen rehtorin yhteisistä puheenvuoroista. Kolmen keskeisen ulkoisen päätöksen toteutuessa yliopisto voi tukea luovaa työtä huipulle asti. Jos taas kaikkia ehtoja ei kyetä toteuttamaan, niin hyppyä uudelle laadulliselle tasolle ei pystytä saavuttamaan. Silloin on parasta luopua hankkeesta ja jatkaa kolmena itsenäisenä yliopistona löyhän yhteistyösopimuksen puitteissa.

Seuraavassa näkemykseni näiden kolmen ehdon strategisesta merkityksestä.

Ulkoinen autonomia

Kansainvälistä osaamiskilpailua varten uusi yliopisto tarvitsee samat juridiset ja taloudelliset toimintaedellytykset kuin kansainvälisillä kilpailijoillaan. Strategiset päätöksentekovaltuudet, governance ja johtamisjärjestelmät on oltava toimivat. Kädet sidottuna ei voi kilpailussa pärjätä. Käytännössä tämä tarkoittaa yksityisoikeudellista säätiötä, ulkoista strategista hallitusta, manageriaalista hallintoa ja akateemisen yhteisön päätöksentekoa akateemisissa asioissa.

Näin tutkijat voivat keskittyä tutkimukseen. Akateemiset ja professionaaliset johtajat voivat keskittyä luomaan luovalle työlle parhaat toimintaedellytykset. Opiskelijat voivat keskittyä opiskeluun ja akateemisen yhteisön päätöksentekoon.

Keskeisten rahoittajien, Suomessa valtion ja elinkeinoelämän, tulee laatia vain hyvin yleiset puitteet yliopiston toiminnalle. Yliopistolle tulee jättää laajat toimintavaltuudet sisäisen hallintonsa järjestämiseen ja kilpailukeinojen etsimiseen kansainvälisillä tutkimus- ja koulutusmarkkinoilla.

Kolmen itsenäisen koulun rakenne

Johtavissa kansainvälisissä yliopistoissa on laajalti käytössä ”school”-malli, jota ei varsinaisesti vielä ole Suomessa. Tässä mallissa koulut ovat suomalaisia tiedekuntia akateemisesti ja taloudellisesti itsenäisimpiä, mutta tiukemmin toisiinsa sidottuja kuin yhteistyösopimuksen tehneet itsenäiset yliopistot. Tällä mallilla parhaimmillaan kyetään yhdistämään *suuruuden edut* brändissä, yhteiskuntasuhteissa, tukipalveluissa ja rahoituksessa sekä *pienuuden edut* kulttuurissa, reagointinopeudessa ja räätälöidyissä alakohtaisissa ratkaisuissa.

Uuden yliopiston tulee kyetä kilpailemaan maailmanluokan tasolla kolmella hyvin erityyppisellä alueella: kaupassa, tekniikassa ja taideteollisuudessa. Kullakin näillä alueella on omat tutkimustraditiot, rekrytointipohja, kulttuuri, työmarkkinat ja sidosryhmät. Kolmen koulun on kyettävä kehittymään omaleimaisesti ja lähestymään omien alojensa lahjakkuuksia heille sopivilla tavoilla.

Koulujen itsenäisyys tarkoittaa erityisesti akateemista itsenäisyyttä ja omia nimikkorahastoja, joihin koulut voivat kerätä lahjoitusvaroja sekä oman toimintansa ylijäämää. Yliopistotaso on tarpeen strategisissa uusissa kehityshankkeissa, yhteiskuntasuhteissa ja koulujen yhteisten hankkeiden organisoinnissa.

Akateemisesti itsenäiset koulut eivät ole erillisiä vaan yliopistotaso tuo kokonaan uuden ulottuvuuden nykyisten koulujen osaamiseen. Uusi yliopisto kykenee etsimään ja hyödyntämään eri koulujen välisiä yhteistyömahdollisuuksia. Erityisesti laajoissa tutkimusprojekteissa ja uusissa koulutusohjelmissä voidaan yhdistää koulujen erilaisia osaamisalueita luovalla tavalla.

Merkittävät taloudelliset lisäresurssit

Maailmanluokan yliopiston on kyettävä tarjoamaan opiskelijoille pienet ryhmät, opettajien laatuaikaa ja ajanmukaiset opiskeluvälineet. Kärkitutkijat edellyttävät alansa huippua edustavia kollegoja, vapaata tutkimusaikaa, parhaita tutkimusvälineitä ja kilpailukykyistä palkkaa.

Erityisesti kauppatieteissä ja teknisissä tieteissä opiskelijaa kohti käytettävissä olevat rahat Suomessa ovat merkittävästi jäljessä kansainvälisestä kärjestä. Maailmanluokka on laskennallisten lukukausimaksujen tai tutkijoiden palkkatason kautta arvioituna noin 3–5-kertaisen rahoituseron päässä.

Leidenin yliopiston vararehtori Robert J. Coelen on tutkimuksessaan ”*Quality of Higher Education and Fees: An Initial Examination of the Link Between Tuition Fees at University and Perceived Quality*” osoittanut, miten opiskelijaa kohti käytettävissä olevat rahat (lukukausimaksuilla mitattuna) korreloivat selvästi yliopiston Shanghai listan sijoituksen kanssa. Tulos tukee Sailaksen raportin näkemystä, että maailmanluokkaan pääseminen on sidoksissa kasvavaan määrärahakehitykseen. Tässä projektissa tavoitellun laatuharppauksen on arvioitu vaativan yhteiskunnallisena investointina 700 Me peruspääomaa säätiöön ja nykyisten vuotuisten määrärahojen kaksinkertaistamista tasolle 340 Me/v.

Yliopiston taloudellisten resurssien turvaaminen pidemmällä tähtäimellä edellyttää välttämättä myös yliopiston oman ansaintakyvyn parantamista. Kansainvälisten laatu yliopistojen tulot koostuvat kolmesta päälähteestä:

- ulkopuolinen tutkimusrahoitus
- alumnien lahjoitukset
- lukukausimaksut.

Suomessa julkisen sektorin maksuosuus on merkittävä, koska hyvinvointiyhteiskunnassa haluamme turvata omille kansalaisille maksuttoman opiskelun ja vaikuttaa tutkimuspanosten suuntautumiseen. Yliopistojen kykyä *auttaa itse itseään* ja keventää veronmaksajien kuormaa voidaan merkittävästi parantaa toteuttamalla tavoitteet taloudellisesti järkevällä tavalla:

Uusi monialainen yliopisto on erinomaisessa tilanteessa laajentamaan kilpailtua EU-, Tekes- ja Suomen Akatemia -tutkimusrahoitustaan. On turvattava, että säätiömalli ei aiheuta hallinnollisia ongelmia tutkimusrahoituksen hakemisessa.

Tieteeseen tehtäville lahjoituksille olisi pikimmiten saatava rajoittamaton verovähennysoikeus niin yksityishenkilöille kuin yrityksille. Verovähennysoikeus tulee valtioille edullisemmaksi kuin saman summan antaminen kerätyistä veroista.

Tarvitaan mekanismi, jolla suomalaiset opiskelijat opiskelevat maksuttomasti, mutta kaikilta ulkomaalaisilta voidaan periä lukukausimaksut. Esimerkiksi Hollannissa, joka on hyvistä yliopistoistaan tunnettu hyvinvointivaltio, asia on järjestetty EU-sääntöjen puitteissa kansallisen opintotukijärjestelmän avulla.

Lopuksi

Viime vuonna avajaispuheeni lopuksi toivoin, että hallitusohjelmassa olisi merkittäviä yliopistopoliittisia uudistuksia. Tyytyväisinä voimme todeta, että yliopistojen taloudellinen ja oikeudellinen autonomia ovat ratkaisevasti lisääntymässä. Kolme rakenteellisen kehittämisen hanketta, omamme niiden mukana, ovat edistymässä. Astukaamme innolla ja energialla uuteen aikakauteen.

